

Warszawa, 19.11.2019 r.

Znak: ZOL.3.6004.3.2019

**Referat Kierownika Zespołu Ochrony Lasu w Łodzi z zakresu ochrony lasu na Komisję
Założeń Planu Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Spała.**

I. POWIERZCHNIE ZAGROZEŃ.

1. Stałe ogniska gradacyjne na terenie Nadleśnictwa Spała wyznaczone zostały ze względu na uporczywe występowanie szkodników pierwotnych sosny. W opracowaniu rozpatrywane były pozycje związane z występowaniem, zwalczaniem oraz częstotliwością pojawu foliofagów sosny w latach 1999-2019.

Powierzchnia zagrożona występowaniem szkodników pierwotnych sosny wynosi około 1140 ha (57 oddziałów leśnych), co stanowi ponad 7 % całkowitej powierzchni drzewostanów nadleśnictwa Spała. Ogniska gradacyjne związane są z występowaniem brudnicy mniszki (51 oddziałów – 1020 ha), osnuji gwiaździstej (4 oddziały -80 ha) i strzygoni choinówki (2 oddziałów – 40 ha).

2. **Uporczywe pędraczyska w Nadleśnictwie Spała zlokalizowane są na terenie dwóch obrębów i obejmują ogólną powierzchnię około 13 522 ha. Głównymi sprawcami szkód na całym obszarze są: chrabąszcz kasztanowiec i chrabąszcz majowy.**

W okresie 2011-2018, wg danych z formularza 3 (IOL), rejestrowano wzmożone występowanie imago chrabąszczy, szczególnie w latach rójkowych (2011, 2015) , w których podejmowano zwalczanie wielkoobszarowe; 4244 ha w roku 2011 i 1508 ha w roku 2015. Szkody od tego stadium w postaci gołożeń rejestrowano lokalnie na terenie całego nadleśnictwa. Konsekwencją silnych pojawów imago chrabąszczy jest występowanie pędraków jak również powodowane przez nie szkody w uprawach na sumarycznej powierzchni około 600 ha.

3. Stan sanitarny drzewostanów nadleśnictwa należy określić, jako zadowalający. Posusz uprzątany jest na bieżąco, a średnie pozyskanie za minione dziesięciolecie wynosiło **5 316 m³/rok**, z czego 36% to złomy i wywroty zaś **64% stanowił wydzielający się posusz**. (Załącznik nr 1) Silny wzrost wydzielania się posuszu odnotowano w roku 2016 wraz z nastaniem odczuwalnych dla drzew (głównie sosny i brzozy) warunków stresowych spowodowanych suszą. Deficyt wody w glebie bardzo silnie osłabił drzewostany sosnowe szczególnie te starsze rosnące na bogatych siedliskach lasowych. Warunki te doprowadziły do wydzielenia się i pozyskania posuszu w ilościach: 7122 m³ (rok 2016), 6376 m³ (rok 2017), 6457 m³ (rok 2018).

W minionym okresie odnotowano również szkody od huraganowych wiatrów, które istotnie wpłynęły na masę pozyskanych złomów i wywrotów. Największa skala tego zjawiska wystąpiła w roku 2017 na powierzchni około 1400 ha co spowodowało konieczność w latach 2017-18 uprzątnięcia złomów, wywrotów oraz drzew z naderwanymi systemami korzeniowymi o łącznej masie około 11 000 m³.

Choć ilość martwego drewna jest bardzo duża Nadleśnictwo sprawnie uprząta wydzielający się posusz, nie dopuszczając do nadmiernego rozmnożenia szkodników wtórnych w drzewostanie. Konieczne jest jednak utrzymywanie higieny sanitarnej lasu i ograniczanie występowania w drzewostanie drzew posuszowych.

II. ANALIZA ZAGROŻEŃ I ZALECENIA

Prowadzona na przestrzeni ostatnich lat diagnostyka drzewostanów nadleśnictwa pod kątem ogólnie rozumianej Ochrony Lasu ujawniła duże problemy w zakresie zdrowotności drzewostanów sosnowych. Występujące na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wahania wód gruntowych, jak również silny spadek poziomu wód podpowierzchniowych na terenie centralnej Polski w znacznym stopniu wpłynął negatywnie na kondycję sosny. Takie sytuacje dotyczyły w głównej mierze sosny na mocniejszych siedliskach Lw, LMśw, Bw i w mniejszym stopniu BMśw. Następstwem tak silnego czynnika stresowego, jakim jest woda, był znaczny spadek odporności na zjawiska patogeniczne, czyli

grzyby korzeniowe i szkodniki wtórne (kornika ostrozębnego, cetyńce, kornika sześćozębnego oraz przyplaszczka). Zjawiska te były odnotowywane na terenie Leśnictw: Małecz, Kruszewiec, Luboszewy, Żądłowice i Borki. Drzewostany sosnowe nadleśnictwa Spała charakteryzują się wysokim wiekiem, co w znaczący sposób wpływa na ich kondycję, zdrowotność oraz odporność na czynniki patogeniczne.

Niedocenianym przez nas problemem okazała się występująca w drzewostanie jemiola pospolita rozpięchła (*V. album* ssp. *austriacum* (Wiesb.)), która jako organizm pasożytniczy nie powinna zabijać swojego żywiciela. Niestety na obecnym - znacznym poziomie jej występowania można określić, jako czynnik dobijający osłabione już drzewostany. W roku 2018 występowanie tego patogena stwierdzono na powierzchni 1275 ha. Zdrowe drzewa w sposób naturalny są w stanie zabezpieczyć się przed skiełkowaniem rozprowadzanych przez ptaki nasion jemioly bądź jej wegetatywnym rozmnażaniem pod korą. Skala problemu, czyli występowanie opanowanych drzew przez tego pasożyta w dużej części kompleksów nadleśnictwa, pokazuje w jak słabym kondycyjnie stanie są te drzewostany. Taki stan rzeczy jest wykorzystywany przez szkodniki wtórne sosny; kornika ostrozębnego i cetyńce doprowadzając do konieczności wykonywania cięć sanitarnych.

Podjęmowane działania, w związku z bardzo agresywnym występowaniem wszystkich wymienionych wcześniej zjawisk patogenicznych są związane głównie z usuwaniem drzew opanowanych, zamierających i martwych. Ponieważ intensywność tych prac stale wzrastała można powiedzieć, że w niektórych przypadkach jest to już metoda nieskuteczna ze względu na stan zdrowotny drzewostanów, przerwanie zwarcia lub występowanie dużych luk. Wysoki wiek tych drzewostanów jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na możliwość podjęcia rutynowych działań zmierzających do poprawy zaistniałej sytuacji. Biorąc również pod uwagę zagrożenie od pędraków powierzchni odnawianych obszar ten należałoby objąć postępowaniem opartym na zintegrowanych metodach hodowlano – ochroniarskich, jako profilaktyki do uzyskania stabilnych drzewostanów w latach przyszłych. Polegać ono powinno głównie na stworzeniu optymalnych warunków dla rozwoju drugiego piętra, podszytów, sadzonek lub

siewek, a jednocześnie niekorzystnych dla szkodników. Instrumentami do takiego działania, jak przy wszystkich rodzajach szkód w drzewostanach, powinny być dwie pryncypialne zasady hodowli lasu tj.:

1. rozpraszania ryzyka hodowlanego na możliwie dużą liczbę gatunków drzew dostosowanych do charakteru siedlisk, z uwzględnieniem tak zwanych gatunków pionierskich i dominującej roli sosny.

2. zmniejszania ryzyka hodowlanego przez:

a) preferowanie naturalnego odnawiania lasu, jako opartego na szerokiej bazie genetycznej;

b) nadanie typowi gospodarczemu drzewostanu charakteru dynamicznego - zmiennego w czasie, zwłaszcza przy szerszym wykorzystaniu, w pierwszej fazie, gatunków szybko rosnących – pionierskich i osłonowych takich jak brzoza, osika, olsza, buk, grab oraz robinia akacjowa i dąb czerwony;

c) ukierunkowanie cięć pielęgnacyjnych nie tylko na poprawę, jakości produkcji, ale też na stabilność drzewostanów oraz ich żywotność i trwałość;

d) maksymalne wykorzystanie istniejących odnowień naturalnych, nawet odbiegających od typu gospodarczego;

e) rezygnacja z hodowli dwóch gatunków dębów rodzimych, wewnątrz uporczywych pędraczyśk jako gatunków wymagających oraz sprzyjających rozwojowi populacji chrabąszczy.

f) rezygnacja z umieszczania na tym terenie bloku upraw pochodnych.

Koniecznością w takich warunkach jest również zagęszczenie więźby sadzenia na uprawach oraz stosowanie odpowiedniego materiału sadzeniowego (najlepiej mikoryzowanego) z dobrze rozwiniętym systemem korzeniowym oraz ściśle przestrzeganie techniki sadzenia na odpowiednią głębokość i bez podwijania korzeni. Skład upraw powinien być jak najbardziej urozmaicony, co wpłynie na trwałość ekosystemu oraz zmniejszy ryzyko szkód od pędraków. Podsadzenia w drzewostanach o bardzo niskim zadrzewieniu oraz porażonych przez jemiołę rozpięchłą powinny być wykonywane z wyprzedzeniem, aby mogły stanowić wypełnienie w razie zamarcia drzewostanu głównego. W drzewostanach przewidzianych do trzebieży, podczas ich realizacji należy się kierować potrzebą pielęgnowania zapasu, tj.

utrzymywania w drzewostanie możliwie pełnego zwarcia z zachowaniem dolnych warstw lasu.

W celu ograniczenia szkód od chrabąszczy konieczne będzie również zabezpieczanie chemiczne upraw przed pędrakami oraz ograniczanie rozprzestrzeniania się imago w miarę możliwości i w zależności od zaistniałej sytuacji. Istotne jest również dopasowywanie terminu odnowień do rójek chrabąszczy. (odnowienie w roku rójki).

Postępowanie takie powinno mieć charakter ciągły aż do momentu ustąpienia zagrożenia od chrabąszczy, jemioty oraz wzmocnienia się kondycji sosny. W aspekcie braku odpowiednich doświadczeń bardzo ważnym elementem pozostaje monitorowanie podejmowanych czynności hodowlanych.

KIEROWNIK
Zespołu Ochrony Lasu
w Łodzi

dr inż. Cezary Kieszek

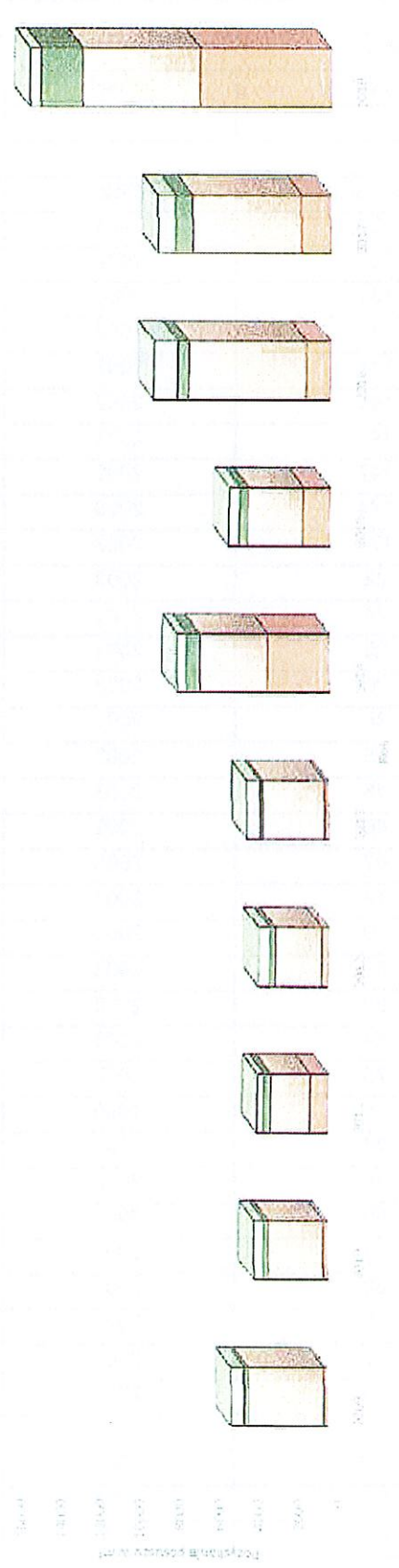
Załącznik nr 1

Pozyskanie posuszu w Nadleśnictwie Spała (lata 2012-2018) z uwzględnieniem udziału złomów i wywrotów.

2012			2013			2014			2015			2016			2017			2018		
ZW	P		ZW	P		ZW	P		ZW	P		ZW	P		ZW	P		ZW	P	
342,28	2258,79		223,1	2748,1		2957,16	3379,81		1272,46	2649,87		1166,68	5568,86		1416,92	5283,01		6474,26	5765,72	
12,47	52,41		4,3	454,51		106,04	48,99		56,37	104,68		32,18	342,21		6,15	200,35		28,04	144,61	
1,31	3,11		0,3	5,65		21,38	2,19		7,9	0,56		14,86	3,13		41,95	4,77		105,02	2,85	
356,06	2314,31		227,7	3208,26		3084,58	3430,99		1336,73	2755,11		1213,72	5914,2		1465,02	5488,13		6607,32	5913,18	
72,84	102,46		13,23	147,09		76,54	196,03		60,24	99,56		38,41	119,92		140,93	225,04		199,67	154,44	
124,01	290,84		82,85	332,98		434,22	229,83		240,64	319,55		345,36	918,95		489,74	567,64		1625,39	324,01	
8,95	12,07		3,15	20,43		1,38	11,35		24,37	39,24		20,32	42,56		31,21	26,43		38,11	23,32	
30,59	10,34		0	3,07		0	0,39		1,31	1,85		4,08	1,11		21,17	2,33		2,25	1,75	
47,7	137,25		49,9	105,52		136,91	38,81		112,86	75,49		144,04	125,87		172,14	66,44		235,57	40,54	
284,09	552,96		149,13	609,09		649,05	476,41		439,42	535,69		552,21	1208,41		855,19	887,88		2100,99	544,06	
640,15	2867,27		376,83	3817,35		3733,63	3907,4		1776,15	3290,8		1765,93	7122,61		2320,21	6376,01		8708,31	6457,24	
18%	82%		9%	91%		49%	51%		35%	65%		20%	80%		27%	73%		57%	43%	

POCYSKANIE POSUSTU (M²) W NADLESNICTWIE SPALA ZA LATA 2009 - 2018 Z
 UWZGLĘDNIENIEM UDZIAŁU ZŁOMÓW I WYWROTÓW

■ 0-10% ■ 10-20% ■ 20-30% ■ 30-40%

Objętość posustu w m³

Ogniska gradacyjne - zestawienie ogółem

Rok od: 1999 Rok do: 2019

Wygenerowano dla jednostki: n0619 Spała

Data wygenerowania: 2019-11-12 09:42:03

RDLP:	Biuro RDLP Łódź			
Nadleśnictwo:	Spała			
Obręb:	1 LUBOCHNIA			
Gatunek szkodnika	Nr oddziału	Rok	Kod zagrożenia	Zwalczanie
Obręb:	2 SPAŁA			
Gatunek szkodnika	Nr oddziału	Rok	Kod zagrożenia	Zwalczanie
Boreczniki sosnowe	127	2003	+	Nie
Boreczniki sosnowe	127	2002	+	Nie
Boreczniki sosnowe	131	2003	+	Nie
Boreczniki sosnowe	131	2002	+	Nie
Boreczniki sosnowe	145	2003	+	Nie
Boreczniki sosnowe	145	2002	+	Nie
Boreczniki sosnowe	147	2003	+	Nie
Boreczniki sosnowe	147	2002	+	Nie
Boreczniki sosnowe	174	2003	+	Nie
Boreczniki sosnowe	174	2002	+	Nie
Brudnica mniszka	23	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	24	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	26	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	36	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	36	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	45	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	46	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	46	2002	+	Nie
Brudnica mniszka	47	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	48	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	49	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	50	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	52	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	74	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	75	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	76	1995	+	Nie
Brudnica mniszka	78	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	79	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	80	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	81	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	82	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	83	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	100	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	105	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	106	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	106	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	123	2003	+	Nie
Brudnica mniszka	125	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	126	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	127	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	129	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	133	2001	+	Nie

Brudnica mniszka	138	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	145	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	146	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	147	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	148	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	149	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	149	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	150	2003	+++	Tak
Brudnica mniszka	151	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	151	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	155	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	156	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	158	2003	+	Tak
Brudnica mniszka	176	2003	++	Tak
Brudnica mniszka	177	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	179	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	186	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	198	2002	+	Nie
Brudnica mniszka	203	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	204	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	234	2000	+	Nie
Brudnica mniszka	241	2000	+	Nie
Brudnica mniszka	244	2001	+	Nie
Brudnica mniszka	248	2001	+	Nie
Osnuja gwiaździsta	147	2005	++	Nie
Osnuja gwiaździsta	147	2003	++	Tak
Osnuja gwiaździsta	147	2002	+	Nie
Osnuja gwiaździsta	148	2007	+	Nie
Osnuja gwiaździsta	148	2006	+	Nie
Osnuja gwiaździsta	148	2005	+++	Nie
Osnuja gwiaździsta	148	2004	++	Nie
Osnuja gwiaździsta	148	2003	++	Tak
Osnuja gwiaździsta	148	2002	+++	Nie
Osnuja gwiaździsta	148	2001	++	Nie
Osnuja gwiaździsta	148	2000	++	Nie
Osnuja gwiaździsta	149	2009	+	Nie
Osnuja gwiaździsta	149	2007	+	Nie
Osnuja gwiaździsta	149	2005	+++	Nie
Osnuja gwiaździsta	149	2004	++	Nie
Osnuja gwiaździsta	149	2003	+	Tak
Osnuja gwiaździsta	149	2002	+++	Nie
Osnuja gwiaździsta	149	2001	+++	Nie
Osnuja gwiaździsta	149	2000	+++	Nie
Osnuja gwiaździsta	175	2005	++	Nie
Osnuja gwiaździsta	175	2003	+	Tak
Strzygonia choinówka	89	2016	inne	Nie
Strzygonia choinówka	273	2017	inne	Nie

